

Bureau voor Archeologie Rapport 2014.36

Rijksweg 46, Schoorl, gemeente Bergen (NH): inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 2014.36. Rijksweg 46, Schoorl, gemeente Bergen (NH): inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen

auteur(s): A. de Boer

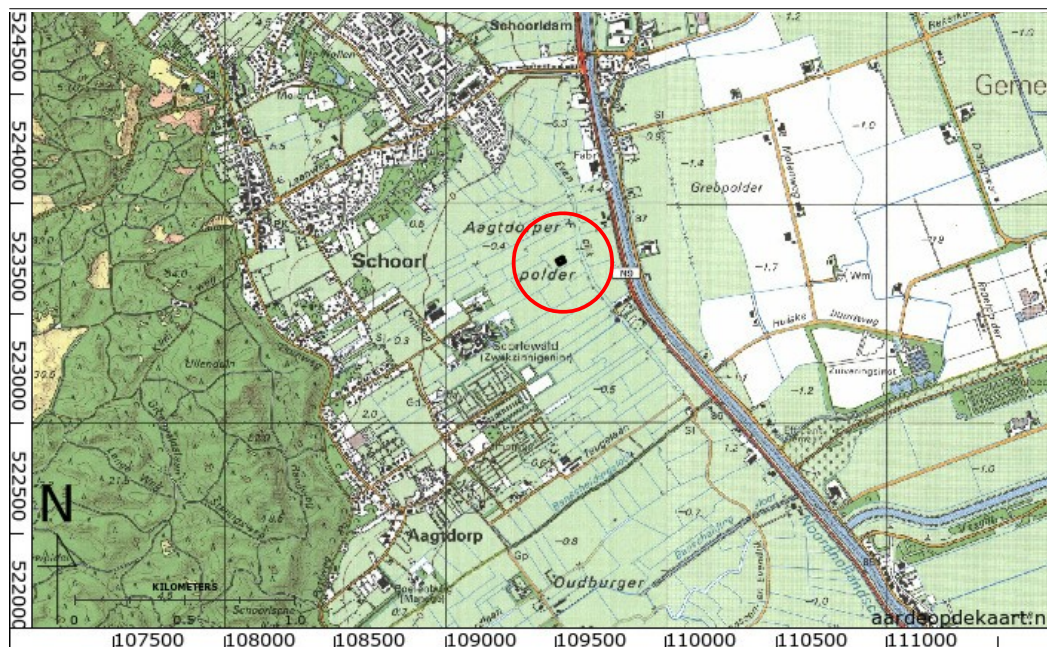
datum: 24 maart 2014

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie
Koningsweg 244 Utrecht

Administratieve gegevens

Projectnummer	2013092302
Provincie	Noord – Holland
Gemeente	Bergen (NH)
Plaats	Schoorl
Toponiem	Rijksweg 46
hoekpunten (RD)	(109.504, 523.743) (109.531, 523.757) (109.542, 523.737) (109.515, 523.722)
Oppervlak plangebied	690 m ²
Kadastrale gegevens	SCH01D 02388
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	60.872
soort onderzoek	inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen
Opdrachtgever	Grondslag BV
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie
Kaartblad	19A
Periode van uitvoering	Maart 2014
Bevoegd gezag	Gemeente Bergen (NH)
Beheerder en plaats van documentatie	Bureau voor Archeologie, Koningsweg 244, Utrecht

Figuur 1: Ligging van het plangebied (in rode cirkel).

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	5
	1.2 Gespecificeerde verwachting.....	6
2	Methode.....	7
3	Resultaten.....	8
4	Interpretatie.....	9
5	Conclusie.....	10
6	Advies.....	11
7	Literatuur.....	12
	Figuren.....	13
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen		

1 Inleiding

In opdracht van Grondslag BV heeft Bureau voor Archeologie een booronderzoek uitgevoerd voor de uitbreiding van een stal aan de Rijksweg 46 te Schoorl.

Het plangebied ligt in de gemeente Bergen, ten zuidoosten van Schoorl in de Aagtdorperpolder. Het plangebied bevindt zich aan de achterzijde van het erf van een boerenbedrijf dat hier sinds 1996 is gevestigd. Het voornemen is om een bestaande schuur te verlengen met 30 m over een breedte van 23 m. Het plangebied heeft zodoende een omvang van 690 m². De stal zal onderkelderd worden waarbij de onderzijde van de kelder op 2,1 m diepte komt. Het plangebied staat afgebeeld op foto's in fig. 2 en 3.

Het plangebied heeft een dubbelbestemming Archeologisch Waardevol gebied Regime III in het vastgestelde bestemmingsplan (Landelijk gebied Noord, 7 juli 2011). In de voorschriften staat "In dit archeologieregime dient bij grondroerende werkzaamheden dieper dan 40 cm binnen een planomvang van 500 m² of groter met de aanwezigheid van archeologische waarden rekening gehouden te worden.". Dit heeft tot gevolg dat voor de bouw van de stal een archeologisch onderzoek moet plaatsvinden. Archeologisch vooronderzoek – behalve gebiedsgewijs ter vaststelling van het bestemmingsplan¹ – heeft nog niet plaatsgevonden op de locatie.

De gemeente heeft niettemin vastgesteld dat het plangebied een zeer hoge potentie heeft voor de aanwezigheid van laatmiddeleeuwse resten gezien de vondst van bouw materiaal uit die periode in de directe omgeving van het plangebied. Daarom heeft de gemeente gesteld dat het bureauonderzoek moet worden overgeslagen en vrijwel direct een proefsleuvenonderzoek moet worden uitgevoerd mits een (nog uit te voeren) toetsend booronderzoek aantoont dat genoemde archeologische resten niet worden verwacht. Het Programma van Eisen is inmiddels opgesteld.² In onderhavig rapport wordt het resultaat van het booronderzoek weergegeven.

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
- Is in het plangebied een intacte bodem aanwezig en zo ja, komt deze overeen met het verwachte bodemtype?
- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

¹ (Alders en Visser-Poldervaart 2005)

² (de Boer en Oudhof 2014)

- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

1.2 Gespecificeerde verwachting

Op basis van het bodemonderzoek uit 1996 is de verwachting dat de ondiepe bodemopbouw in het plangebied van jong naar oud bestaat uit:

- 0 – 80 cm humeuze klei: afzettingen uit het Zeegat van Zijpe, via de Rekere, Formatie van Nieuwkoop, gevormd tussen de 9e eeuw en 1250.
- eventueel 80 – 100 cm: veen: start van veenvorming tussen 3000 v. Chr. en 1300 v. Chr.; einde veenvorming 9e eeuw.
- 80/100 cm – 200 cm: zandige klei of zand: kreekafzettingen uit het zeegat van Bergen (Hauwert Complex), gevormd tussen 3000 v. Chr en 1300 v. Chr.

In en op afzettingen uit het Zeegat van Zijpe kunnen resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aanwezig zijn. In en op het veen kunnen archeologische resten uit de IJzertijd en Romeinse tijd aanwezig zijn. Op en in de afzettingen van het zeegat van Bergen kunnen resten uit het Laat Neolithicum tot en met de Bronstijd aanwezig zijn.

Het onderzoek spitst zich toe op het middeleeuwse archeologische niveau aangezien op enkele honderden meters afstand van het plangebied laatmiddeleeuwse funderingsresten zijn aangetroffen.

Archeologische resten uit het Neolithicum manifesteren zich als een archeologische laag bestaande uit het oorspronkelijk sediment vermengd met archeologische indicatoren zoals bot-, aardewerk en houtskoolfragmenten. Funderingen van steenbouw kunnen met boringen niet worden opgespoord. Uit onderzoek in de omgeving blijkt dat delen van het veen zijn gemoerneerd; mogelijk is dat ook in het plangebied het geval.

Het plangebied is circa 10 jaar geleden met ongeveer 50 cm opgehoogd. Tot die tijd is het plangebied in gebruik geweest als kuilvoer opslag. Door het intensief berijden van het land met landbouwvoertuigen kan de bodem zijn geroerd tot circa 50 cm diep onder het toenmalige maaiveld (heden 100 cm diep).

De conservering van eventuele archeologische resten zal, voor zover deze niet zijn vergraven, gezien de hoge grondwaterstand (GWT II), goed zijn.

2 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3, in het bijzonder het hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig".³ Het veldonderzoek bestaat uit een booronderzoek (specificatie VS03).

Op basis van de grootte van het plangebied en de archeologische verwachting zijn vijf boringen geplaatst. Deze zijn zo goed mogelijk verspreid over het gebied.

De boringen zijn gezet met een 7 cm Edelmanboor en 3 cm guts tot op 250 cm – mv (40 cm onder de beoogde vergravingsdiepte).

De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens ASB 1.1 van het NITG-TNO waarin onder meer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN 5104 wordt gehanteerd.⁴ De X en Y coördinaten van de boringen zijn ingemeten ten opzichte van de lokale topografie.

Het veldwerk is uitgevoerd op dinsdag 18 maart 2014.

3 (CCvD 2013)

4 (Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989)

3 Resultaten

De locatie van de boringen staat in fig. 3 en 4 weergegeven. Een grafische weergave van de profielkolommen staat in fig. 5. De boorgegevens zijn achteraan bijgevoegd als Bijlage 1.

Op hoofdlijnen bestaat de bodem in het plangebied uit (van boven naar beneden) een opgebracht van circa 50 cm dik, op een omgewerkt pakket van circa 150 cm dik, op een dunne humeuze laag met veel organisch materiaal (ca. 10 cm dik) op een klei pakket.

Het opgebrachte pakket bestaat uit een vermengde klei en zandlaag. De dikte varieert van 35 cm (boorprofiel 1) tot 80 cm (boorprofiel 4).

Hieronder bevindt zich een blauw-grijze matig zandige tot siltig kleipakket. Het pakket heeft bovenin een donkere tint en wordt naar beneden toe lichter van kleur. Vaak bevat het pakket brokken zand en is deze laag gevlekt. Lagen in en de overgang naar het onderliggende pakket hebben scherpe grenzen. Natuurlijke gelaagdheid is in dit pakket niet waargenomen. De basis van dit pakket bevindt zich tussen 130 – 195 cm diepte. Het pakket is geïnterpreteerd als omgewerkt.

Vervolgens bevindt zich in vier van de vijf boringen een dun pakket met veel organische bijmenging (zie fig. 4; de bruine markerings). Het pakket ontbreekt in boorprofiel 1. Het pakket heeft in elk van de andere vier boorprofielen een verschillend karakter. In boorprofiel 2 bestaat het pakket uit 10 cm sterk siltige klei op 10 cm sterk zandige klei, beiden met insluitsels klei of zand, zwak humeus en bruin-grijs van kleur. In boorprofiel 3 bestaat het pakket uit 5 cm zwak zandige en zwak humeuze klei en grijs-bruin van kleur. In boorprofiel vier bestaat het pakket uit 10 cm matig siltige klei, matig humeus en grijs-bruin op een 2 cm dunne veenrest dat als detritus (bezinksel van organisch materiaal) is geïnterpreteerd. Onder de detritus laag heeft de top (bovenste 33 cm) van het onderliggende kleipakket in dit profiel vlekken en een grijs-bruine kleur. Tot slot bestaat het organisch aangerijkte pakket in boorprofiel 5 uit 10 cm sterk zandige matig humeuze klei met een bruin-grijze kleur.

Het onderste kleipakket is bovenin vaak matig of sterk zandig. Met de diepte neemt de zandbijmenging af.

Archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen.

4 Interpretatie

In het plangebied is een opgebrachte pakket aanwezig. Deze is door de eigenaar circa 10 jaar geleden opgebracht.

Het pakket klei daaronder is geïnterpreteerd als omgewerkt. De exacte oorzaak van de omwerking kan niet worden achterhaald. Een mogelijkheid is dat vóór het ophogen van het land, de grond verstoord is geraakt door het gebruik van het land voor opslag van voer (kuilvoer). Het is echter niet waarschijnlijk dat daarbij de grond zo diep verstoord is geraakt als waargenomen. Mogelijk is de grond ook omgewerkt bij moerneringen in het gebied, zoals deze zijn vastgesteld in eerder onderzoek voor de N9.⁵ Dit zou het dunne pakket met organische bijmenging kunnen verklaren, daar waar een enkele decimeters dikke veenlaag zou worden verwacht. Het onderste kleipakket kan worden geïnterpreteerd als onderdeel van het afzettingen uit het zeegat van Bergen (Hauwert Complex).

5 (Ham 2010)

5 Conclusie

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?

De uitbreiding van een schuur. De bodem wordt hiervoor tot circa 2,1 m – mv vergraven over een oppervlak van 690 m².

- Is in het plangebied een intacte bodem aanwezig en zo ja, komt deze overeen met het verwachte bodemtype?

De bodem is tot circa 2 m verstoord; onder de verstoring bevindt zich een organisch rijk pakket (veenrestant) en daaronder afzettingen van het Hauwert Complex.

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Er zijn geen aanwijzingen voor archeologische waarden aangetroffen. Deze zijn vermoedelijk afwezig.

- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?

n.v.t.

- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

n.v.t.

6 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Ondanks dat dit onderzoek met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is uitgevoerd, is het echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Bureau voor Archeologie wijst er in dat geval erop dat men bij bodemverstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Bergen (NH).

7 Literatuur

- Alders, G.P., en M. Visser-Poldervaart. 2005. "Bureauonderzoek naar de archeologische waarden in het bestemmingsplangebied landelijk gebied Noord gemeente Bergen". 05P007. Alkmaar: Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.
- de Boer, A.G. en Oudhof, J.W., 2014: Programma van Eisen, Rijksweg 46, Schoorl, gemeente Bergen (NH), 14 maart 2014.
- Bosch, J.H.A. 2008. "Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1: Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2". 2008-U-R0881/A. Deltares-rapport.
- CCvD. 2013. "Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3". Centraal College van Deskundigen.
- Ham, N.H. van der. 2010. "Archeologisch onderzoek tijdens de ontgraving van een watergang in het kader van de omlegging van de N9 bij Schoorldam (gemeente Bergen), archeologische begeleiding, protocol proefsleuven". Projectcode A10-017-R. Capelle aan den IJssel: ArcheoMedia BV.
- Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.

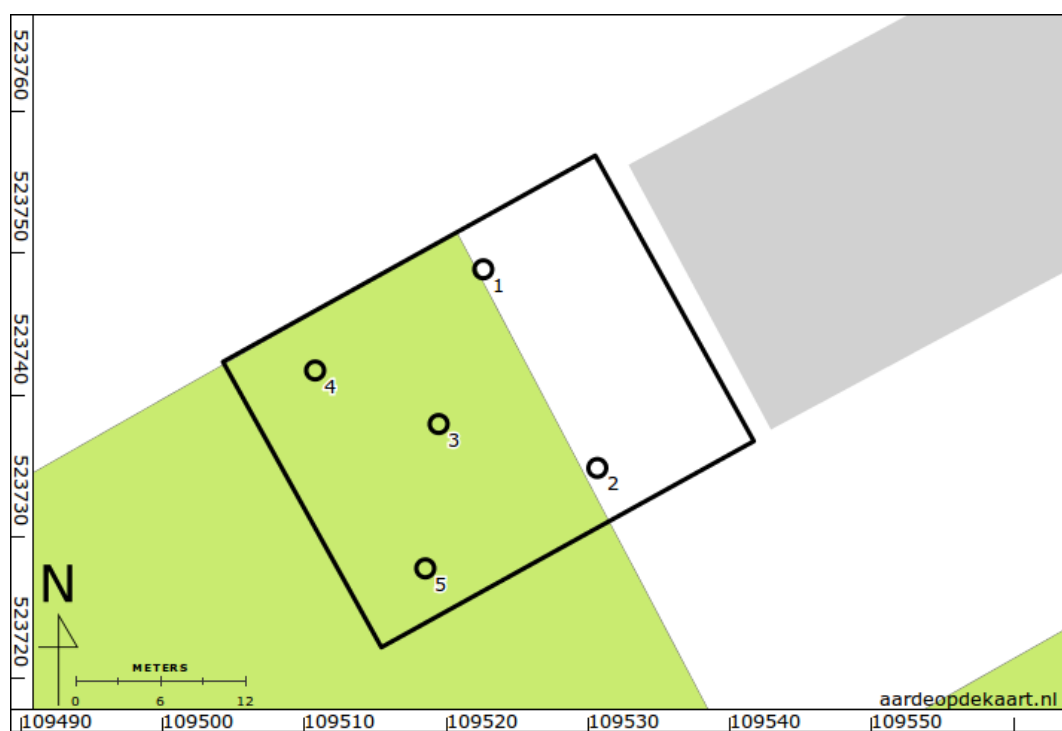
Figuren

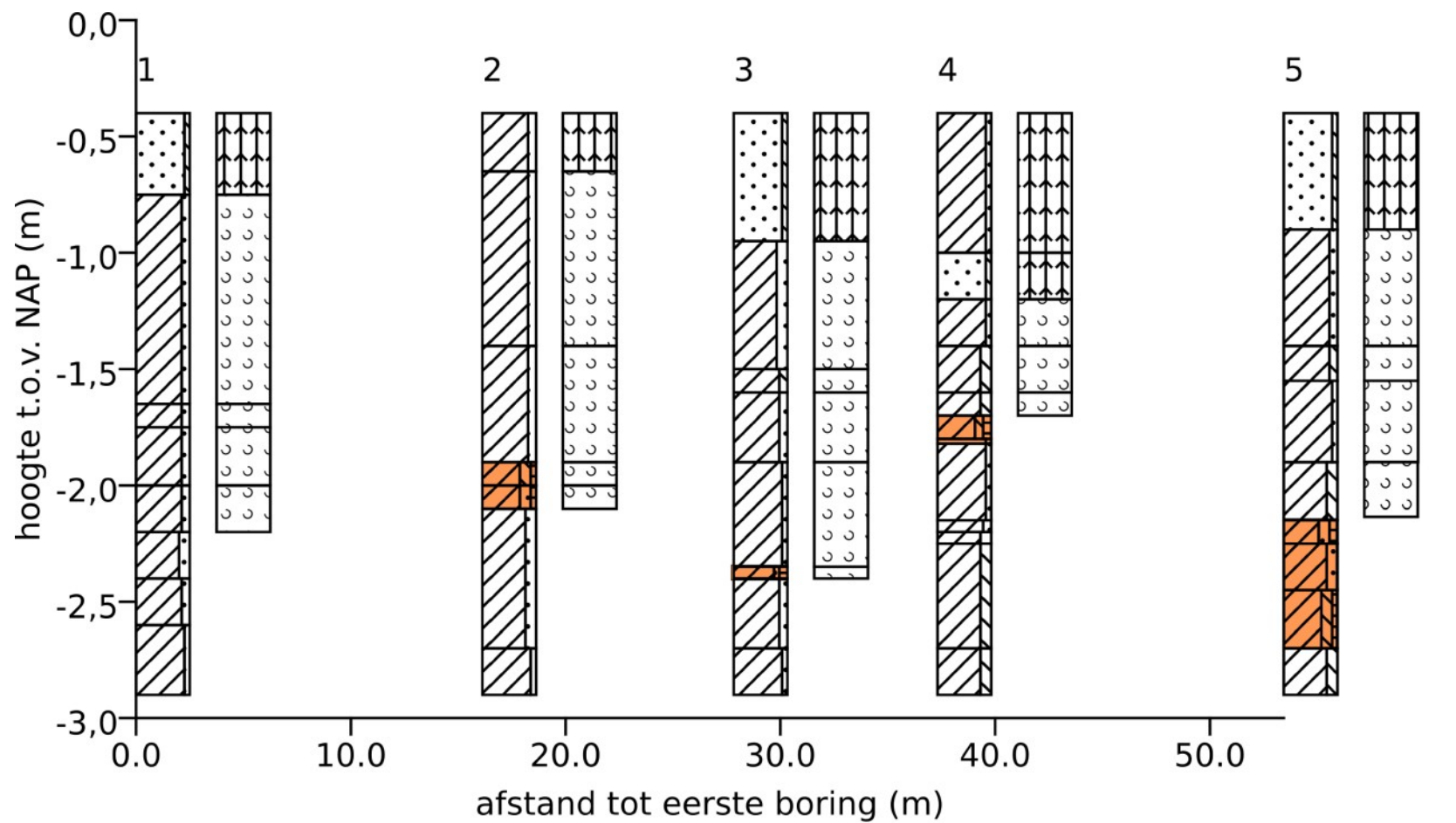
Figuur 2: Het plangebied kijkend naar het oosten.

Figuur 3: Boorpuntenkaart met luchtfoto.

Figuur 4: Boorpuntenkaart met top10nl.

Legenda

zand, zandig

leem, siltig

omgewerkt

veen, humeus

opgehoogd

restant weinig
materiaal

Figuur 5: Grafische weergave van de profielkolommen.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nr	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	overig
	boven	onder						
1	0	35 zand	zwak siltig	matig grof	bruin-grijs	kalkrijk	opgebrachte grond	
	35	125 klei	matig zandig		blauw-grijs	kalkrijk	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond; grind; opgebrachte grond; spoor plantenresten; puin	
	125	135 klei	matig zandig		licht-blauw-grijs	kalkarm	omgewerkte grond;	
	135	160 klei	matig zandig		licht-blauw-grijs	kalkrijk	omgewerkte grond;	
	160	180 klei	matig zandig		licht-blauw-grijs	kalkrijk	omgewerkte grond; spoor bruine vlekken	
	180	200 klei	sterk zandig		grijs	kalkrijk	zandlagen	
	200	220 klei	matig zandig		grijs	kalkrijk	spoor plantenresten	
	220	250 klei	zwak zandig		grijs	kalkrijk		
2	0	25 klei	matig zandig		donker-bruin-grijs	kalkrijk	opgebrachte grond	
	25	100 klei	matig zandig		donker-blauw-grijs	kalkarm	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond; spoor grijze vlekken	
	100	150 klei	matig zandig		blauw-grijs	kalkarm	omgewerkte grond; spoor grijze vlekken; spoor roestvlekken	
	150	160 klei	sterk siltig; zwak humeus		bruin-grijs	kalkloos	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond;	
	160	170 klei	sterk zandig; zwak humeus		bruin-grijs	kalkloos	spoor kleibrokjes; basis scherp; omgewerkte grond	
	170	230 klei	sterk zandig		grijs	kalkrijk	spoor plantenresten; riet	
	230	250 klei	zwak zandig		licht-blauw-grijs	kalkrijk	spoor plantenresten	
	3	0	55 zand	zwak siltig	matig grof	bruin-grijs	kalkrijk	spoor kleibrokjes; opgebrachte grond
55		110 klei	sterk zandig	donker-blauw-grijs		kalkarm	omgewerkte grond; grind (2cm diameter); spoor plantenresten; puin	
110		120 klei	matig siltig	donker-blauw-grijs		kalkloos	spoor bruine vlekken; omgewerkte grond;	
120		150 klei	matig zandig	donker-blauw-grijs		kalkloos	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond;	
150		195 klei	zwak zandig	licht-bruin-grijs		kalkloos	spoor zandbrokjes; basis scherp; spoor roestvlekken; omgewerkte grond;	
195		200 klei	zwak zandig; matig humeus	grijs-bruin		kalkloos	basis scherp; omgewerkte grond	
200		230 klei	matig zandig	grijs		kalkrijk	riet; zandlagen; weinig plantenresten	

nr	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	overig
	boven	onder						
	230	250	klei	zwak zandig		grijs	kalkloos	spoor plantenresten
4	0	60	klei	zwak zandig		bruin-grijs	kalkloos	opgebrachte grond
	60	80	zand	zwak siltig	matig grof	bruin-grijs	kalkrijk	opgebrachte grond
	80	100	klei	zwak zandig		donker-blauw-grijs	kalkloos	omgewerkte grond; spoor zwarte vlekken; spoor plantenresten; puin
	100	120	klei	sterk siltig		blauw-grijs	kalkloos	spoor roestvlekken; spoor mangaanconcreties; omgewerkte grond;
	120	130	klei	sterk siltig		blauw-grijs	kalkloos	spoor bruine vlekken; spoor roestvlekken; spoor mangaanconcreties; omgewerkte grond;
	130	140	klei	matig humeus; matig siltig		grijs-bruin	kalkloos	
	140	142	veen	zwak zandig		donker-grijs-bruin	kalkloos	detritus
	142	175	klei	zwak zandig		grijs-bruin	kalkloos	spoor zwarte vlekken; geeft omgewerkte indruk
	175	180	klei	matig zandig		grijs	kalkrijk	
	180	185	klei	sterk zandig		grijs	kalkrijk	zandlagen
	185	230	klei	sterk siltig		blauw-grijs	kalkloos	spoor plantenresten
	230	250	klei	sterk siltig		blauw-grijs	kalkloos	spoor plantenresten; zandlagen
5	0	50	zand	zwak siltig	matig grof	bruin-grijs	kalkrijk	opgebrachte grond
	50	100	klei	matig zandig		donker-blauw-grijs	kalkloos	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond; puin
	100	115	klei	matig siltig		donker-blauw-grijs	kalkloos	spoor zandbrokjes; omgewerkte grond; spoor bruine vlekken; spoor roestvlekken
	115	150	klei	zwak zandig		donker-blauw-grijs	kalkloos	spoor zandbrokjes; basis scherp; omgewerkte grond
	150	175	klei	sterk siltig		blauw-grijs	kalkloos	basis scherp; spoor roestvlekken; spoor mangaanconcreties; omgewerkte grond
	175	185	klei	sterk zandig; matig humeus		grijs-bruin	kalkrijk	basis scherp
	185	205	klei	sterk zandig		grijs	kalkrijk	spoor plantenresten; riet
	205	230	klei	zwak humeus; sterk siltig		bruin-grijs	kalkrijk	
	230	250	klei	sterk siltig		blauw-grijs	kalkrijk	zandlagen